

VART TOG ALLA SOLDATTORP VÄGEN ??????????

De flesta släktforskare i Matarengi Forskarförening stöter förr eller senare på släktnamn som Färdig, Steen, Wijk, Rännare, Löpare, Harnesk, Wapen, Lejon, Nykter eller varför inte Silver. Dunderberg antyder direkt att det handlar om våra indelta soldater i Torne Kompani.

Det kan då vara intressant att känna till något om soldatens vardag och om det soldatliv de levde. Var bodde de och hur ser deras åtaganden som soldater ut i Majorens kompani, som det också kallades.

Allt började med Karl XI, som var i behov av en ständig arme, färdig att rycka ut i de många krig, som Sverige utkämpade på den tiden. Han organiserade därför ett antal regementen och norra Sverige ingick i Västerbottens Regemente. Soldaterna utskevs efter de intentioner, som riksdagen i Västerås 1682 utfärdade genom inrättandet av det s.k. *Indelningsverket*. Ytterst gavs ansvaret till en **Rote**, som hade att utrusta och avlöna en knekt eller soldat. En rote utgjorde därvid 2 mantal och den största gården benämndes **Stamrote** och bonden på gården blev därför **rotemästare**. Med soldaten skrevs ingående kontrakt, som stadfäste tillgång till eget torp, egen åkermark och ängsmark samt soldatutrustning och en del ekonomiska förmåner hemmavid och vid övningar eller stridsuppdrag.

Torne kompani bestod av totalt 144 man, varav ett 90-tal från Övertorneå socken. Dessutom fanns en officersbostad i Övertorneå – Tureholms löjtnantsboställe. Indelnings soldaterna från Tornedalen deltog i arbetet på den egna gården och skulle enligt kontraktet utträtta vissa sysslor hos rotemästaren. Han kunde också ta extra uppdrag i trakten, för att förtjäna pengar till livets nödtorft. Många soldater var dessutom duktiga hantverkare (skomakare, snickare) och kunde därmed utöka hushållskassan för de ofta stora soldatfamiljerna.

Sjukvård och självvård ombesörjdes via regementets läkare/fältskär och pastorer. Det var **hårda** lagar, som den indelte soldaten hade att beakta. Han stod egentligen både på krigsfot och fredsfot så länge han var soldat. För vissa brott kunde han därför straffas både av civil- och krigsrätt. Kanske naturligt att s.k. disciplinbrott bestraffades särskilt hårt. Att smäda guds namn innebar dödsstraff, det är det första som sägs i krigslagen. Samma straff gällde vid rymning och ordervägran.

Förutom dödsstraff tillämpades många former av arrest, spöstraff eller gatlopp. Prygel skulle ske med varsamhet och särskilda bestämmelser infördes på regementena för vilka prygel var möjligt att tillämpa. De obehöriga prygelstraffen fortsatte dock och ännu på 1790-talet klagade rotehållarna att det blivit näst intill omöjligt att skaffa bra karlar och att rekryteringen försvårats pga. Dessa otillåtna bestraffningar.

På 1810-talet fanns följande straffskala för prygelstraff:

Fylleri: 50 prygel - Snatteri: 35 prygel - Uteblifande under marsch: 25 prygel

Sturskhet mot befälet: 16 prygel - Uteblifande efter tapto: 5 prygel.

Regementsprofossen hade det tvivelaktiga uppdraget att utföra bestraffningarna, ofta med hjälp av sina profossdrängar.

Soldatnamnen lever kvar som släktnamn - men var bodde dessa soldater? Hur ser deras vardag ut ? Vad hände om soldaten dog under krigsuppdragen ?

Att försöka lokalisera soldattorpen borde vara en given uppgift för våra byaforskare. Framlidne adjunkten, forskaren och författaren Ove Anttila – bördig från Pello - tog ett exemplariskt initiativ till metod och dokumentation av soldatbeställena omkring Pello.

En fantastisk arbetsuppgift för några fantaster från exempelvis Övertorneå/Ylitornio vore att upprätta register över soldaterna med släktförhållandet klarlagt till rotefamiljen eller mannens civila bakgrund i övrigt. Soldattorpen utmärks på en karta och rotehallarna upptecknas.

Allmänt bör man dessutom beskriva torpens beskaffenhet och utrustning. Alla soldater hade säkerligen inte ett eget torp, så länge denne tjänstgjorde på rotefastigheten eller helt enkelt var själve husbonden på gården.

Dessutom kan man genom noteringar bland annat i **GM (=Generalmönstringsrullorna)** redogöra för vilka krigsuppdrag, som dessa varit med om.

Resultatet skulle bli ett fantastiskt föreläsningämne för elever i kommunens skolor. Historia och geografi – med utgångspunkt från den lokala levnadsmiljön – borde bli intressant stoff för ungdomarna. Att följa med farfarsfar..... på krigsäventyr i Karlskrona, Poltava eller Idensalmi måste säkerligen ge många frågeställningar till farföräldrarna om anornas liv och leverna i forna tider.

Matarengi forskarförening har redan inlett ett pilotprojekt för att med nya teknikens hjälp göra forskningsarbetet inte bara lättare men lätt överskådligt och hoppas att vi genom samarbete med kollegor i Ylitornio inom en snar framtid kan presentera en modell för ovan skisserat **forskningsuppdrag**.

Klustrets efterlysning är dock enligt rubriken: **Vart tog alla soldatorp vägen ??**